

Don't GIG Up, Never!

Juhtumiuuringute raport
EESTI

dontgigup.eu

Don't GIG Up, Never!

Juhtumiuuringute raport EESTI

Autorid:

*Heidi Ann Erbsen, Sabina Trankmann, Gerly Tamm
(Tartu Ülikool)*

Mai 2023

Käesoleva aruande jaoks tehtud uurimistööd toetas Euroopa Komisjon tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraat, seda rahastati konkursikutse VP/2020/004 (töösuhete valdkonna eksperditeadmiste parandamine) alusel. Käesolevas aruandes väljendatud teabe, arvamuste, leidude ja järelduste või soovitude eest vastutavad täielikult autorid. Euroopa Komisjon ei vastuta alljärgneva teabe kasutamise eest.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	1
METODOLOOGIA	2
JUHTUMIUURINGUD	5
Juhtumiuuring 1: CAREMATE	5
Platvormi kirjeldus	5
Töötingimused ja töötamise tingimused	6
Hinnang	8
Viited	9
Juhtumiuuring 2: GOWORKABIT	10
Platvormi kirjeldus	10
Töötingimused ja töötamise tingimused	10
Hinnang	13
Viited	13
Juhtumiuuring 3: TREAMER	14
Platvormi kirjeldus	14
Töötingimused ja töötamise tingimused	15
Hinnang	16
References	17
Juhtumiuuring 4: WISESTLY	18
Platvormi kirjeldus	18
Töötingimused ja töötamise tingimused	18
Hinnang	20
Viited	20

SISSEJUHATUS

See uurimistöö on osa **riikide juhtumiuuringute aruannete** sarjast, mis on avaldatud projekti “*Don’t GIG up, Never!*” raames. Euroopa Komisjoni tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi kaasrahastatava projekti eesmärk on parandada asjatundlikkust ja teadmisi rollist, mida ametiühingud ja sotsiaaldialoog võivad etendada platvormitöötajate kaitsmisel, täiendades projekti “*Don’t GIG Up!*” (1. osa 2018–2020) käigus saadud teadmisi.

24 kuu jooksul (2021–2023) läbi viidud *Don’t GIG Up, Never!* projekt ühendab endas dokumentaalsed ja kvalitatiivsed uuringud, et analüüsida platvormimajanduse eeliseid ja väljakutseid valitud riikides, nimelt Itaalias, Saksamaal, Prantsusmaal, Hispaanias, Poolas, Eestis ja Rootsis.

Projekti *Don’t GIG Up, Never!* esimene etapp koosneb esialgsest dokumendianalüüsist, mille eesmärk on ajakohastada eelmise projekti tulemusi seoses platvormitöötajate tööhõive- ja sotsiaalsete tingimustega, temaatilise poliitilise aruteluga, asjakohaste seadusandlike arengutega ning ametiühingute ja tööandjate organisatsioonide kaasamisega hõlmatud riikides. 2022. aastal avaldati seitse **riiklikku tehnikaruannet**.¹

Projekti **teine etapp** koosneb empiirilisest kvalitatiivsest uuringust, mille eesmärk on koostada iga kaasatud riigi kohta mitu riiklikku juhtumiuuringut tööplatvormide kohta, mis osutavad teenuseid väljaspool reisijateveo ja kaupade kohaletoimetamise sektorit, mis olid projekti eelmise etapi keskmes (*Don’t GIG Up!*).

Riikide juhtumiuuringute aruannete sarja tulemusi silmas pidades võrreldakse erinevaid praktikaid, samuti toimusid ka kolm vastastikuse õppe seminari, kus osalesid projekti partnerid, ning sidusrühmadele ja üldsusele korraldati avatud veebiseminarid, mille kaudu jõuti võrdleva hinnanguni selle kohta, kuidas platvormimajandus mõjutab töötingimusi, sotsiaalset kindlustust ja töösuhted nii riiklikul kui ka ELi tasandil, et anda poliitilikkujundamise soovitusi. Need tulemused kogutakse **lõpparuandesse**.

¹ Don’t GIG up, Never! hetkeseisu aruanded on kättesaadavad siin: <http://www.dontgigup.eu/resources/>

METODOLOOGIA

Käesolev riigi juhtumiuuringute aruanne, nagu ka kõik muud sama seeria dokumendid, põhinevad ühisel meetodikal, mis on kokku lepitud ja mida jagatakse eelnevalt projekti konsortsiumiga.

Eelkõige selleks, et saavutada tulemuste võrreldavusele suunatud juhtumiuuringute järjepidev valik, piirduti juhtumiuuringute valiku tegemisel tööplatvormidega, mis kuulusid alljärgneva tabeli kategooriatesse 3 ja 4 (tabel 1), samas kui 1. ja 2. kategooriasse kuuluvaid tööplatvorme analüüsi algatuse "Don't GIG Up! Projekt (1. väljaanne 2018–2020).

Tabel 1. Projektis kasutatud tööplatvormide klassifikatsioon.

N.	Type of platform	Example
1	Reisijateveo teenuste platvorm	Uber, Lift, others.
2	Kaupade kohaletoimetamise teenuseid ühendavad platvormid	Deliveroo, Foodora, etc.
3	Platvormid, mis sobivad traditsiooniliste tööampsudega (aiandus, koristamine, lapsehoidmine jne) kuni "kvalifitseeritud teenusteni" (turundus, reklaam, tõlkimine jne.), võimalik, et ka enampakkumiste kaudu	Task Rabbit, Helpling, etc.
4	Platvormid, mis annavad sageli veebis täidetavad mikroülesanded üle töötajate hulgale (ühistööplatvormid)	Amazon Mechanical Turk, etc.

Iga riigi juhtumiuuringu aruanne sisaldab kolme või nelja juhtumiuuringut digitaalsete tööplatvormide kohta, mis viidi läbi riiklikul tasandil. Võimaluse korral püüti valida vähemalt üks tüüp n. 3 (madala kvalifikatsiooniga asukohapõhine tegevus) platvorm, üks tüüp n. 3 (kvalifitseeritud veebipõhine tegevus) platvorm ja üks tüüp n. 4 (mikroülesanded/ühistöö) platvorm iga kaasatud riigi kohta. Esialgse valiku läbiviimiseks kasutati ühtse vormi lühendatud versiooni, et valida välja projekti seisukohast huvitavamaks peetavad praktikad. Lõplik valik põhines ka partnerite hinnangutel, kontaktide olemasolul platvormi juhtkonna ja tööjõuga ning juhtumiuuringute teostatavusel.

Eelkõige viisid iga juhtumiuuringu läbi projektipartnerite määratud riiklikud eksperdid. Eksperdid arendasid oma uurimistööd ühtse **vormi** (tabel 2) alusel, mis sisaldas üksikasjalikke rakendamishüvisid.

Tabel 2. Vorm riiklike juhtumiuuringute elluviimiseks projektis *Don't GIG up, Never!*

ÜLDINE TEAVE	
Tööjõu platvorm	Täisnimi
Majandusharu	NACE Käsitletavat majandusharud ja töökohtade lühikirjeldus
Kuuluvus	Palun selgitage, kas platvorm on tulunduslik või kooperatiivne, ning esitage lühike kontekstuaalne teave selle loomise kohta ja selle sidemete kohta rahvusvaheliste ettevõtete või muude organisatsioonidega (nt kas see kuulub rahvusvahelisse kontserni, kas selle asutasid platvormitöötajad või toetasid ametiühingud / tööandjate organisatsioonid / avalikud stiimulid).
Suurus	Platvormil registreeritud ning aktiivsete töötajate ligikaudne arv
TÖÖTINGIMUSED JA TÖÖTAMISE TINGIMUSED	
Kohaldatavad õigusaktid	Palun selgitage, kas töötajatega sõlmitud lepingute suhtes kohaldatakse töötamise riiki käsitlevaid õigusakte või kas nad valivad teiste riikide õigusaktid (nt platvormi asukohariik).
Platvormi ja töötaja vahelise suhte tüüp	Palun selgitage, milliseid lepinguid platvorm kasutab/kasutavad, esitades ka kontekstipõhised elemendid seonduvate tagajärgede kohta töötajate õiguste ja sotsiaalkaitse seisukohast. Palun täpsustage ka, kas platvormi, töötaja ja lõppkliendi vahel on teenusetingimuste kohaselt kolmepoolne suhe või mitte.
Töötajate liikmemaksud	Palun selgitage, kas Töötajad peavad platvormile ligipääsuks tasuma liikmemaksu, kirjeldage seotud teenuste maksumust.
Tööülesannete/tööde määramine	Palun selgitage, kuidas ülesandeid/töid määratakse ja millist rolli võib töötaja reiting mängida.
Palgapoliitika	Palun selgitage: kas ja kuidas on tasustamispoliitikas viidatud seadusjärgsele/kollektiivselt kokkulepitud miinimumpalgale; mil määral määrab tasu kindlaks platvorm või algoritm, vastandina töötaja otsusele või töötaja ja lõppkliendi vahelistele läbirääkimistele; millistel tingimustel võib platvorm või klient maksmisest keelduda.
Konkurentsi keelustavad klauslid	Palun selgitage, kas konkurentsi keelustavad klauslid on olemas või kas konkurents teistel platvormidel on reitingu- ja järjestussüsteemide toimimise või muude tegurite tõttu de facto pärsitud.
Intellektuaalsed õigused	Palun selgitage, kas platvormi kaudu müüdava sisu intellektuaalomandile ja selle taaskasutamisele looja poolt (kui see on asjakohane) kohaldatakse mingeid piiranguid.
Muud töötingimused ja töötamise tingimused	Palun kirjeldage ametlike töötingimusi ja tegelike töötingimusi seoses tööaja, tervise ja ohutuse, töötaja järelevalve, (tasustatud) puhkuste ja palgata puhkuste, kohustuste ja võimalike sanktsioonidega, töötajaga suhte lõpetamisega, koolitusega, diskrimineerimisvastase poliitikaga ja muude asjakohaste aspektidega.

TOETUS JA VAIDLUSED

Platvormiteenused kliendile

Palun kirjeldage klientidele pakutavate võimalike teenuste omadusi ja tõhusust (nt nende kaitsmine lepinguliste riskide eest, sealhulgas töötajate ümberklassifitseerimine, kliendile globaalsete IT-ostulahenduste pakkumine, näiteks vahendid tingimusliku tööga tegelemiseks, uue tasuta teenuse tagamine, kui tehtud tööd peetakse ebarahuldavaks...).

Platvormi tugiteenused töötajatele

Palun kirjeldage selliste tugiteenuste omadusi ja tõhusust, mida platvorm võib töötajatele pakkuda peale vaidluste lahendamise mehhanismide (nt selleks, et aidata töötajatel platvormi kasutada, võtta ühendust kolleegidega või luua tööühmi, lahendada klientidega vaidlusi teenuste kvaliteedi või tasustamise üle, tegeleda haldusküsimustega, juurdepääs tööga seotud tarkvarale, töötajate kindlustamine õnnetuste või sotsiaalsete riskide vastu).

Vaidluste lahendamise mehhanismid

Kui see on kohane, kirjeldage palun vaidluste lahendamise mehhanismide ulatust, asjaomaseid osapooli ja omadusi vastavalt teenuse osutamise tingimustele/kollektiivlepingule ning mis tahes tõendeid nende tegeliku kasutamise ja tõhususe kohta. Palun tuvastage ka kõik olemasolevad sätted teenusetingimustes/lepingutes, mis piiravad juurdepääsu kohtutele alternatiivsete vaidluste lahendamise mehhanismide kasuks.

Tõendid sotsiaalpartnerite toetuse/tegevuse kohta platvormitöötajate suunal

Kui see on kohane, selgitage palun tegevuses osalejaid, eesmärke ja saavutusi

VIITED

Palun loetlege siin eespool mainitud allikad / kontaktid.

Iga juhtumiuuringu eesmärk on anda lühiülevaade platvormi ärimudelitest, tarbijatele ja töötajatele pakutavatest teenustest, töötingimustest ning sotsiaalpartnerite kaasamisest.

Selleks et tagada tulemuste ühtsus ja võrreldavus, jagati suuniseid allikate ja viidete kohta, mida kasutada juhtumiuuringu vormide täitmisel. Eelkõige määrati järgmised kategooriad: ametlike platvormide veebisaidid ja platvormide teenusetingimused (kohustuslik); scientific literature (varasemad teadustööd, aruanded, uuringud jne); artiklid internetis ja väljaspool seda; kohaldatavad kollektiivlepingud. Samuti leppisid partnerid kokku, et viivad iga juhtumiuuringu jaoks läbi poolstruktureeritud intervjuud järgmiste osalejatega: platvormi juhtkonna ja/või personaliga tegelevad töötajad; platvormi töötajad; platvormi tasandil kaasatud sotsiaalpartnerid. Intervjuud viidi läbi telefoni või videokonverentsi teel ühiste küsimustike toel. Intervjuude raames (kui need on läbi viidud) järgivad eksperdid ELi ja riiklikke isikuandmete kaitse üldmäärusi ning partnerorganisatsioonide sisepoliitikat.

Vormidega kogutud teave vaadati hiljem läbi ja reorganiseeriti vastavalt järgmisele ühisele struktuurile: i) platvormi kirjeldus; ii) töötingimused ja töötamise tingimused; iii) sotsiaalpartnerite kaasamine; iv) hindamine; v) viited.

JUHTUMIUURINGUD

Juhtumiuuring 1: CareMate

Platvormi kirjeldus

CareMate on ainus platvormipõhine teenus Eestis, mis pakub **hoolekandeteenuseid**, et "aidata hooldusabi vajavaid inimesi, viies nad kokku kohalike õigete oskuste ja võimetega hooldajatega" (CareMate veebileht).

NACE majandusharu: Q (TERVISHOID JA SOTSIAALHOOLEKANNE) 87.9

Platvormi tüüp vastavalt *Don't GIG Up, Never!* klassifikatsioonile: 3.

Platvorm on 2017. aastal Eestis asutatud osaühing. See kuulub 83,31% ulatuses Marion Tederile ning osalises omandis (1,07-1,90%) veel 7 Eesti ettevõttes. Platvorm **tegutseb ainult Eestis** ja sellel on umbes **300 aktiivset ettevõtjat** (keda nimetatakse ka hooleandjateks ja teenusepakkujateks). Kuna platvorm väidab, et ei ole tööandja, vaid ettevõtjaid ja kliente ühendav teenusepakkuja, puuduvad ametlikud andmed platvormi kaudu hooldusteenust osutavate aktiivsete meeste või naiste arvu kohta. Intervjuud juhtkonnaga kinnitasid siiski, et enamik hooldusteenuse osutajatest on naised ja platvormi kaudu hooldust pakkuvaid mehi on vähe, kui üldse. Lisaks **on platvormil registreeritud umbes 1,000 inimest**, kuid tööga kaasneva hoolduse ja koduviisiitide tundliku olemuse tõttu ei saa neid aktiveerida enne, kui nad osalevad platvormi nõutud intervjuudes ja koolitustel.

Platvorm ühendab hooldajad või sõltumatud ettevõtjad klientidega, kes on kodus hooldust vajavad inimesed. Vajadusel saab klient sobival ajal tööle ka meeskonna inimesi. **Hooldajad on üksikettevõtjad, keda platvormi juhtkond on intervjuerinud, kes on läbinud koolituse ja läbinud taustakontrolli.** Vastavalt platvormi tingimustele on hooldusteenused koduteenused ja isikuabiteenused, mis sisaldavad: toidu valmistamist (köögi korrastamist hiljem), toitmist, kodu kütmist puiduga, triikimist, pesu pesemist, koristamisel abistamist, hooldusteenuse saaja saatmist ja abistamist poeskäikudel, hooldusteenuse saaja abistamist asjaajamisel, abistamine ravimite manustamisel, liikumisabi osutamine, prügi äravedu, abistamine tualetitoimingutes, mähkmete vahetamine, abistamine riietumisel, teenuse saaja pesemine, voodipesu ja rätikute vahetamine märdumisel, muru niitmine, abi aianduses ja kliendile seltsi pakkumine.

Sotsiaalteenuste laiemaks osutamiseks teeb platvorm koostööd kohalike omavalitsustega, näiteks Tallinna linnavalitsusega. Sellisel juhul on tellijatel võimalik tellida teenuseid "tasuta" ja CareMate esitab Tallinna linnavalitsusele arve. Platvorm kasutab sarnase erikokkuleppega ka sotsiaalteenuste infosüste-

mi ning on teinud koostööd ka Riigi Tugiteenuste Keskusega/Euroopa Liidu Struktuurifondiga, et viia ellu pilootprojekt CareMate infosüsteemi arendamiseks kodu- ja isikuhooldusteenuste vahendamiseks.

Töötajad ja teenuse tingimused

Teenusepakkujad/hooldajad on iseseisvad ettevõtjad, kellest enamik omavad **ettevõtlikontot** Eestis (vt tehnika hetkearuannet ja allikat allpool). Nad ei tööta platvormi poolt töölepinguga üksiktöötajatena, vaid kasutavad platvormi **oma teenuse registreerimiseks ja töötundide määramiseks, saavad platvormi kaudu teenuse osutamiseks vajaliku koolituse ning vastutavad oma maksude ja sotsiaalsete garantiide tasumise eest vastavalt Eesti seadustele**. Platvorm nõuab töötervishoiu ja tööohutuse tingimuste täitmist ning ergonomikat sisaldavad koolitused on kohustuslikud ka platvormil olevatele teenusepakkujatele. Seega allkirjastavad töötajad koolituslepingu ja kokkuleppe, et nad vastutavad teenuse osutamiseks vajalike koolituste ja töövahendite omamise eest.

Platvormi kasutajate vahel **ei ole allkirjastatud lepinguid**. Nii klient kui ka hooldajad nõustuvad registreerimisel platvormi kasutamise tingimustega. Kasutustingimustes sätestatakse töö korraldus ning platvorm reguleerib kliendi ja hooleandja vahelisi suhteid ning registreerib teenused platvormi kaudu. Osutatud teenuste põhjal vastutavad hooldajad vajadusel maksude ja sotsiaalsete garantiide tasumise eest. Platvorm registreerib taotlused ja dokumenteerib teenused kliendi ja hooldaja vaheliste arвете kaudu ning tegutseb kliendi ja hooldaja vahelise nõustajana. Platvorm ei võta siiski vastutust kahju eest, mis on põhjustatud teenuseportaali kasutava hooleandja või kliendi poolt.

Kuigi platvormi kasutamiseks ei ole liikmemaksu, peavad teenusepakkujad läbima enne enda platvormil aktiveerimist **kohustusliku koolituse, mis maksab kuni 29 EUR**. Kui kasutaja on platvormil registreeritud ja aktiveeritud, saab ta lisada sinna oma tingimused: **teenusepakkujad loetlevad oma ajad, hinnad ja teenused (mille nad ise määravad) ning kliendid loetlevad oma konkreetsed hooldusvajadused**. Suurt osa suhtlusest haldavad algoritmid, mis pakuvad hooldajatele ja klientidele vasteid vastavalt nende konkreetsetele teenustele ja vajadustele. Kliendid saavad kas otsida oma vajadustele vastavaid hooldajaid ja broneerida hooldaja pakutud aja või hooldajad saavad taotleda tööd konkreetse kliendi heaks. Viimasel juhul lepivad pooled ajad kokku ja lepivad kokku. Kui klient on broneerinud, on teenusepakkujal kliendi telefoninumber ja ta saab kliendile helistada, et täpsustada üksikasju. Vajadusel helistab platvormi kasutajale ka klienditeenindaja, et asja täpsustada. Hooldaja esimene visiit võib olla ka tutvumisvisiit enne, kui klient ja hooldaja nõustuvad pikemate teenustega. Pärast teenuse osutamist saab platvorm **10-20% vahendustasu hooldaja tasust teenuse eest. Teenustasu suurus muutub, kuid ei ületa 20%** ning teenusepakkujaid teavitatakse nendest muudatustest.

Maksmise ja palgaarvestuse osas maksab klient hooldajale **rakenduse kaudu, kui teenus on broneeritud (või 7 päeva jooksul). Seejärel maksab hooldaja pärast teenuse osutamist platvormi vahendustasu**, kuid see on süsteemi sisse ehitatud ja klientidele **automaatne**. **Hooldaja määrab oma hinna**

(platvormi kehtestatud miinimumi ja maksimaalse makse 10-15 EUR tunnis vahemikus) ja võib võtta nii palju tunde kui vaja. Platvormil on õigus tühistada juurdepääs klientidele, kes ei maksa 7 päeva jooksul pärast tellitud ja saadud teenust. Kuigi "hooldamine" määratleb rea ülesandeid, mille raskused on erinevad, **põhineb tasu pigem töötatud tundidel kui täidetud ülesannetel.**

Platvormi kasutavad teenusepakkujad ei **nõustu konkurentsikeelu klausliga** ja tegelikult ei ole Eestis sellisele teenusele konkurente. On **olemas mitteeksklusiivne klausel**, mis tähendab, et teenuse osutajad ei tohi kasutada CareMate logo ja kaubamärki väljaspool oma kohustusi platvormi kasutades ega anda oma kasutust ühelgi ajal üle kolmandale isikule. CareMate intellektuaalomand on kaitstud autoriõiguse, kaubamärgi ja ärisaladuse seadustega ning rahvusvaheliste lepingute sätetega. CareMate rakenduse, CareMate teenuse osutaja portaali või muude CareMate teenuste kasutamine ei anna teenuse osutajale omandiõigust CareMate intellektuaalsele omandile.

Teenusepakkujad vastutavad suures osas oma vaidluste lahendamise eest klientidega. Kuna teenusepakkujad on platvormi kasutavad sõltumatud ettevõtjad, **tegutseb platvorm vaidluste lahendamisel nõustajana, kuid mitte nende lahendamisel vastutava osapoolena.** Juhul, kui klient ei maksa hooldajale, võib platvorm saata meeldetuletusi ja teateid, kuid ei võta vastutust hooldajale maksmata arvete hüvitamise eest. Platvorm võib pettuse või pahatahtliku käitumise korral ka hooldaja makset vähendada või piirata; need juhtumid on siiski haruldased. Enamiku vaidlustest lahendavad hooldajad ise kliendiga läbirääkimiste teel. Nagu intervjuud platvormil töötavate vastajatega märgivad: "eeldus on, et lahendan olukorrad ise, mis on loogiline, sest tunnen klienti paremini". Pärast iga külastust teatab teenusepakkuja kliendi hetkeolukorrast (see on oluline, kui kliendil on rohkem kui üks hooldaja) ja kui kliendi või olukorraga on midagi valesti, võib teenusepakkuja helistada klienditoe kontaktisikule, et suhelda mõlema poolega. Vaidlused, mida ei ole võimalik lahendada teenusepakkuja ja kliendi vaheliste läbirääkimiste teel (platvormi poolt nõustatud), saab lahendada kohtuvaidluse teel.

Kuigi platvorm ei taga teenuse kvaliteeti, jagab see teenusepakkujate **reitingut**, et anda klientidele valikuvõimalusi. Pärast iga teenust palutakse klientidel hinnata oma teenusepakkujat ja teenusepakkujatel, kes ei saavuta minimaalset hinnet 4 (5-pallisel skaalal), on platvormile piiratud juurdepääs. Platvorm pakub teenusepakkujatele **koolitusi**, et veenduda, et nad on tööks valmis, ja pakub neile platvormi klientide leidmiseks. CareMates registreeritud hooleandjatel on juurdepääs Teenuseosutajate portaalile, kus nad saavad hallata saadud ja vastu võetud tellimusi. Hooldajatel on juurdepääs ka töötasu ülevaatamise funktsioonile, mis aitab neil üle vaadata kõik saadud maksed, kui nad tunnevad, et neid pole nende töö eest tasustatud. Kuna töötajad on sõltumatud ettevõtjad, dokumenteerib ja esitab platvormi teenusepakkujate portaal ka arveid, et muuta töötajate iseseisvate maksukohustuste täitmine lihtsaks. Platvorm kontrollib töötajaid klientide jaoks ja jagab töötajate ülevaateid tulevastele klientidele. Juhul, kui hooldaja vajab töö ajal tuge, on tal õigus pöörduda CareMate klienditoe büroo poole, kus juhtumiga tegelema hakatakse. Seetõttu pakub platvorm hooldajatele tuge teenuste osutamiseks ja kvalifitseeritud hooldajate kogumit hooldusteenuseid vajavatele inimestele.

Hinnang

Praegu **ei võta platvorm töötaja eest mingit vastutust, välja arvatud klienditoe keskuse pakkumine**, kuhu hooldaja ja kliendid saavad helistada, et muresid vahendada või teavet jagada. Teenusepakkujad kasutavad ettevõtluskontot, mida Eesti riik soodustab, kuid vaja on rohkem avaliku ja erasektori koostööd. Aktiivseid ametiühinguid on Eestis väga vähe ja kuigi mõned tervisele orienteeritud ametiühingud on tervishoiutöötajate õigustest häälekalt rääkinud (vt Rudi, 2022), **ei ole Eestis aktiivseid hooldustöötajate esindajaid** (Whyte, 2021). Lisaks, nagu näitas eelmine olukorda käsitlev aruanne, ei osale ametiühingud Eestis aktiivselt platvormitöös ning platvormitöötajaid esindab sagedamini nende traditsiooniline töövaldkond, antud juhul koduhooldus.

CareMate platvormi puhul **pannakse hooleandajale suur vastutus platvormi korrektse kasutamise eest** ja hooleandjaid trahvitakse portaalis tehtud vigade eest, samas kui klient ei maksa neile kindlustusmakset. **Tervise- ja ohutustingimused on samuti "küsitavad"** (nagu juhtkonna intervjuudes öeldud), kuna portaali kasutavad hooldajad sisenevad kliendi kodudesse. Kui hooldajaid intervjuueeritakse ja koolitatakse platvormi kasutama (ehkki piiratud määral), siis kliendid seda ei tee. Seetõttu vastutavad hooldajad oma töötaja, tervise ja ohutuse eest ise klienditoe keskuse või (vastavalt tingimustele ja lepingus) Eesti politsei toel. Konfliktijuhtumid kliendiga on haruldased ja kõige sagedamini tegeleb hooldaja, kes teeb kliendiga kõige tihedamat koostööd. Peamised väljakutsed, mida platvormi kasutavad ettevõtjad mainisid, olid järgmised: "Platvormi struktuuri tõttu [st portaali enda] tõttu on lepingutes muudatuste tegemine keeruline". Näiteks kui klient ei maksa õigeaegselt, ei kinnitata külastust. Ühelt poolt kaitseb see hooldajat makse mittesaamise eest, kuid teisest küljest vähendab see paindlikkust ja annab ettevõtjale vähe ruumi kliendiga individuaalsete asjaolude kokkuleppimiseks. Samal ajal nõustuvad platvormil töötanud vastajad, et nende sõltumatus klientidega seotud probleemide lahendamisel on loogiline, kuna nad tunnevad klienti paremini. Lisaks tunnistavad nad, et saavad platvormi kasutamiseks tehnilist tuge.

CareMate platvormi puhul **pannakse hooleandajale suur vastutus platvormi korrektse kasutamise eest** ja hooleandjaid trahvitakse portaalis tehtud vigade eest, samas kui klient ei maksa neile kindlustusmakset. **Tervise- ja ohutustingimused on samuti "küsitavad"** (nagu juhtkonna intervjuudes öeldud), kuna portaali kasutavad hooldajad sisenevad kliendi kodudesse. Kui hooldajaid intervjuueeritakse ja koolitatakse platvormi kasutama (ehkki piiratud määral), siis kliendid seda ei tee. Seetõttu vastutavad hooldajad oma töötaja, tervise ja ohutuse eest ise klienditoe keskuse või (vastavalt vajadusele) Eesti politsei toel. Konfliktijuhtumid kliendiga on haruldased ja kõige sagedamini tegeleb nendega hooldaja, kes teeb kliendiga kõige tihedamat koostööd. Peamised väljakutsed, mida platvormi kasutavad ettevõtjad mainisid, olid järgmised: "Platvormi struktuuri tõttu [st portaali enda] tõttu on lepingutes muudatuste tegemine keeruline". Näiteks kui klient ei maksa õigeaegselt, ei kinnitata külastust. Ühelt poolt kaitseb see hooldajat makse mittesaamise eest, kuid teisest küljest vähendab see paindlikkust ja annab ettevõtjale vähe ruumi kliendiga individuaalsete asjaolude kokkuleppimiseks. Samal ajal nõustuvad platvormil töötanud vastajad, et nende sõltumatus klientidega seotud probleemide lahendamisel on loogiline, kuna nad tunnevad klienti paremini. Lisaks tunnistavad nad, et saavad platvormi kasutamiseks tehnilist tuge.

Sõlmides kokkuleppeid platvormi kasutamiseks sotsiaalteenuste toetamiseks, eeldab Tallinna linnavalitsus, et platvorm korraldab töötajatele asendused ja tagab töötaja kvalifikatsiooni (intervjuu Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuametiga), kuid seda juhtub piiratud määral. Lisaks minimaalsetele koolitusnõuetele vastutavad töötajad ise asenduste korraldamise ja oma kvalifikatsiooni tagamise eest. Samal ajal eeldavad hooldust otsivad inimesed, et platvorm annab kindluse, et töötajad on hoolduse pakkumiseks koolitatud ja kvalifitseeritud. Kuid lisaks minimaalsele nõutavale koolitusele, mis on muudetud platvormi kasutamiseks kohustuslikuks, vastutavad hooldust pakkuvad isikud ise oma koolituse ja kvalifikatsiooni eest. Peamine põhjus, miks klient platvormi kasutab, ei ole mugavus, vaid see, et Eestis on puudus hooleandjatest. Seega, kuigi platvorm on kallim, võivad kliendid maksta rohkem vähemate teenuste või subsideeritud hoolduse eest (intervjuu kliendiga 1 ja 2) ning eeldada, et hooldajad on kontrollitud ja platvorm vastutab koordineerimise eest.

Kuigi ei ole ametiühinguid ega aktiivseid ühiskonnagruppe, kes toetaksid platvormitöötajate või hooldajate töötingimuste parandamist, on viimaste ümber Eesti ühiskonnas üha enam ühiskondlikku diskussiooni. Üldine arusaam on, et **hooldustöötajate järele on üha suurem nõudlus, kuid ometi on nad alatasustatud ja ületöötanud**. Koduhooldust toetab suures osas kohalik omavalitsus ja see kehtib ka CareMate puhul. CareMate platvormi kasutavatel hooleandjatel on platvormi enda kaudu teiste töötajatega vähe suhtlemist peale selle, et nad annavad juhtumist kirjutades teavet või nõustuvad vahetama vahetusi töö vastu. Platvormi kasutavate hooldajate peamised ühendused ei tulene platvormitööst, vaid traditsioonilisest koduhoolduse sektorist, mida paljud töötajad pakuvad platvormil ja väljaspool seda.

Viited

- Intervjuu CareMate Kliendiga 1. Läbiviija Sabina Trankmann.
- Interveiw CareMate Kliendiga 2. Läbiviija Sabina Trankmann.
- Intervjuu Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuameti esindajaga (CareMate tellija). Läbiviija Sabina Trankmann.
- Intervjuu juhtkonnaga 1. Läbiviija by Sabina Trankmann.
- Intervjuu CareMate töötajaga 1. Läbiviija Sabina Trankmann.
- Intervjuu CareMate töötajaga 2. Läbiviija Sabina Trankmann.
- CareMate veebileht: <https://caremate.ee/en>
- Eesti ettevõtlikuskonto : <https://www.emta.ee/en/private-client/taxes-and-payment/taxable-income/business-income-and-entrepreneur-account>
- Rudi, Hanneli, "Eesti vajab 2032. aastaks veel 1 000 hooldustöötajat". *ERR UUDISED*. 22.11.2022 <https://news.err.ee/1608797095/estonia-will-need-1-000-more-care-workers-by-2032>
- Tingimused: <https://caremate.ee/en/terms-conditions>
- Whyte, Andrew, "Nurses Union Considering Strike". *ERR NEWS*. 22.07.2021 <https://news.err.ee/1608285627/nurses-union-considering-strike-action>

Juhtumiuuring 2: GoWorkaBit

Platvormi kirjeldus

GoWorkaBit on Eestis tegutsev osaühing, mis tõestab, et **kommunikatsiooniplatvorm** ühendab kasutajaid **väikeste või suurte tööülesannete** täitmiseks. Ettevõtte ei määratle end tööplatvormina ELi traditsioonilises tähenduses, vaid pigem **tehnoloogiapõhise personaliteenuse pakkujana** (allikas: tegevjuhi intervjuu).

NACE majandusharu: J (TEAVE JA TEABEVAHETUS) 63.1.2 (veebiportaalid)

Platvormi tüüp vastavalt Don't GIG Up, Never! liigitusele: 3.

Ettevõtet juhib Kristjan Vanaselja. Ettevõtte asutati 2013. aastal Garage48 Women Special häkatonil, kus kaasasutajad Gerly Veermäe (kaasasutaja), Ethel Voites (kaasasutaja ja arendus), Ingrid Laht (hetkel iseseisev ettevõtja ja idufirmade koolitaja) ja Kei Karlson (kaasasutaja ja värbaja) tegid koostööd, et leida paindlikum lähenemine töötamisele. Kristjan (praegune tegevjuht) osales samal üritusel mentorina ja liitus meeskonnaga paar kuud hiljem (Vt Origin Story). Alates 2012. aastast värbas meeskonda inimesi Kei Karlson ja pärast seda häkatoniüritust asutati ettevõtte 2014. aastal. Alates asutamisest Eestis on ettevõtte laienenud Suurbritanniasse ja juhatus on registreeritud Suurbritannias. Kuigi ettevõtte tegutseb peamiselt Eestis, toetavad nii Suurbritannia kui ka Eesti kontorid andmetöötlust ja platvormi tuge.

Praegu liitub platvormiga igakuiselt üle 100 uue töötaja ja andmebaasis on registreeritud üle 200 000 töötaja (GoWorkaBit Small Bit); Kuna platvorm ei ole tööandja, vaid teenusepakkuja, puuduvad ametlikud avalikud andmed aktiivsete töötajate arvu kohta.

Töötingimused ja töötamise tingimused

Platvormi kasutajad on kliendid ja teenusepakkujad. Klient on ettevõtte, mis kasutab platvormi töötajate otsimiseks ja kasutab platvormi oma projekti põhiteabe sisestamiseks. Platvormi kasutavad teenusepakkujad (töötajad) saavad küsida teavet saadaolevate projektide kohta, et saada e-kiri uue projekti kohta lisateabega. Teenusepakkujad saavad väljendada oma huvi projekti vastu, esitades taotluse platvormi kaudu ja seejärel saab tööandja valida projekti lõpuleviimiseks parimad teenusepakkujad. Kui teenuseosutaja on taotluse esitanud, nõustub ta praktiliselt tööandjaga sõlmitud lepinguga, nõustudes hinna ja töötundide/-päevade arvuga. Kui töötaja soovib töötundide/-päevade osas läbirääkimisi pidada, tuleb see enne töö vastuvõtmist kokku leppida, et lisada see tööandja ja teenuseosutaja vahelisse lepingusse. Pärast kõigi huvitatud töötajate ülevaatamist saab(ad) valitud teenusepakkuja(d) kasutajaette-

võttelt e-kirja projekti kohta lisateabega, seejärel alustatakse tööga.

Ametlikult saab platvormi kaudu täita **nelja tüüpi ülesandeid**:

1. väikesed “ampsud” (või tööloigud), mis on lühikesed (mõnikord ühepäevased) projektid (näiteks ladustamine, tootmine, jaemüük või kklienditeeninduss kiiretel hooaegadel või kui tavalised töötajad on ajutiselt haiged);
2. suured ampsud, mis on pikemad nädala või kuu pikkused projektid (näiteks turundus, arendajad, logistika või isegi võimalused vajaliku positsiooni hooajaliseks täitmiseks);
3. mitmikampsud, mis hõlmavad väikeseid projekte pikema aja jooksul (näiteks klienditeenindus, ladustamine, tootmine jne ettevõtetele, kes vajavad regulaarselt rohkem inimesi mõneks lisatunniks);
4. töökuulutused, mis tähendab, et teile pakutakse palka ja töölepingut kliendiga (see on täiskohaga töötamise aktsepteerimine).

Töötaja nõustub projekti taotlemisel projekti postitava ettevõtte pakutava tasuga. Üldiselt näitavad intervjuud platvormitöötajatega ja taustauuringud platvormil, et enamik töötajaid võtab lisatulu teenimiseks väiksemaid tööampse.

Tingimustes on täpsustatud, et **platvorm ei sõlmi lepinguid platvormi kasutava teenusepakkuja ega ettevõttega** (edaspidi platvormi “kasutajad”). Platvormi töötaja ja ettevõtte vastutavad oma kohustuse täitmise eest teenusepakkuja ja tööandjana Eesti Vabariigi seaduste alusel. Platvorm **ei võta vastutust** selle jõustamise eest, **kuid** pakub **tuge teenusepakkujate ja tööandjate ühendamiseks ning tekkida võivate vaidluste lahendamiseks läbirääkimiste pidamiseks**. Kui platvorm ei saa aidata vaidluse korral kokkuleppele jõuda, on kasutajatevaheliste vaidluste lahendamiseks pädev Harju Maakohus, kellel on õigus järgida Eesti Vabariigi kehtivaid õigusakte.

Kommunikatsiooniplatvormina ei osale GoWorkaBit kasutajate vahelises suhtluses ega oma kontrolli ettevõtte reitingute seaduslikkuse, osutamata jätmise või mis tahes aspekti või pakutavate teenuste kvaliteedi, ajastuse ja seaduslikkuse üle. Pigem **aitab** platvorm ettevõttel ja teenusepakkujal luua oma suhteid ja kokkuleppeid ning aidata kaasa nende lepingute alusel tehtud töö eest arvete esitamisele. Kuigi platvorm võib teha kasutajatele taustakontrolli, **on kahepoolse töölepingu (teenusepakkuja ja ettevõtte vahel) sõlmivad juriidilised isikud tööandja (kes vastutab töötajate õiguste ja ohutu töökeskkonna eest) ja üksikisik teenusepakkujana (kes vastutab selle eest, et nad saaksid seaduslikult töötada)**. Platvorm ei sõlmi teenusepakkujaga ühtegi teenuselepingut (Tingimused 6).

Platvorm hoiab ettevõtteid, kes otsivad töötajaid, kes vastutavad platvormile postitatud töö kandidaatide valimise eest. Kui ettevõtte ei vali teenusepakkujat (kuna projekt tühistati, leiti teine teenus jne), on GoWorkaBitil õigus esitada kasutajaettevõttele arve 100% projekti maksumusest kirjeldusega “Hooletus toob kaasa kurvad kandidaadid”.

Platvormi sõnul nõustub tööd pakkuv ettevõtte tutvustama töötajale ohutut töökeskkonda ning vastutab Eesti seadusandluse järgimise eest. Töötajate intervjuud näitavad siiski, et mõnel juhul maksti töötajatele **sularahas**, mistõttu on küsitav, kas tehtud töö eest maksti makse, kuid platvorm ei võta selle suhtluse eest õiguslikku vastutust. Töötajatele **tasusid ei maksta, kuid tööandja maksab platvormile tasu**. Niisiis, platvorm pakub tööandjale teenuseid ja töötajatega tehtud intervjuude kohaselt on see lihtsalt turg, kus leida lisatööd täistööajaga töö täiendamiseks või lisakogemuse omandamiseks (allikas: GWB2 intervjuu).

GoWorkaBit tagab teenusepakkujatele (töötajatele) makse laekumise ka siis, kui kasutajaettevõtte ei maksa oma arveid. Kuigi platvorm ei võta vastutust töötaja tööhõive eest, on see üks viis, kuidas nad edendavad töötajate eeliseid platvormi kaudu erinevat tüüpi tööampsude leidmiseks. Töötajatele makstakse nende kasutajaprofiilis registreeritud pangakontole hiljemalt 21 päeva pärast töö tegemist ja tavaliselt 14 päeva pärast. Töötajad vastutavad oma õigete pangaandmete esitamise eest. Töötajad lepivad kokku, et võimaldavad platvormil esitada töö eest arveid ja tasuda töötaja palgast makse, et tehtud töö oleks töötaja jaoks registreeritud ja sotsiaalmaks tasutud vastavalt Eesti seadusele. Seda tehakse vahendusetappides teenusepakkuja ja ettevõtte renditöö vahel. Enamiku tööliikide puhul ei saa töötajad ikka veel sotsiaalkindlustust, kuna nad töötavad ajutiselt.

Ettevõtte on kohustatud kinnitama projekti kestuse 3 päeva jooksul pärast projekti lõppenuks tunnistamist. Selle muutmiseks on vaja teenusepakkujate nõusolekut. Kui ettevõtte esitab projekti, kuid ei vali teenusepakkujat ega võta täiendavaid meetmeid ega tühistata projekti, saab platvorm esitada ettevõttele arve vastavalt postitatud projektile. Ettevõtte on kohustatud tasuma 14 päeva jooksul pärast arve esitamist. Seejärel maksab platvorm teenusepakkujale pangaülekandega. Kui töö ei ole vastavalt kokkuleppele (kokkulepitud aja jooksul või ülesannete täitmisel) eelnevalt vormistatud, võib tööandja töötasu vastavalt muuta ning kasutaja peab selle muudatusega nõustuma või selle vaidlustama.

Töötajate ja platvormi vahel ei ole konkurentsi keelustavaid klausleid, kuid kasutaja-ettevõtte ja töötajate vahelises lepingulises suhtes võib neid olla.

Kogu "varaline materjal", mida kasutajad teenuse kaudu näevad või loevad, kuulub GoWorkaBitile, välja arvatud kasutaja loodud sisu. Platvormil on õigus selle sisu loata kasutamise kulude eest kohtusse kaevata. See varaline materjal on kaitstud rahvusvaheliste autoriõiguse, patendi- ja varaliste õiguste ja seadustega. Kasutajatel ei ole lubatud sisu kopeerida ega kasutada ilma platvormi omaniku selgesõnalise eelneva kirjaliku nõusolekuta (12. Tingimused). See ei puuduta töötaja ja tööandja vahelist jätkuvat suhtlust, mis toimub väljaspool platvormi suhtlust.

Platvorm ei kehtesta töötingimusi ega töötamise tingimusi. See on töötaja tööle võtnud kasutajaettevõtte roll. Intervjuude kohaselt ei eelda töötajad aga oma tööks kindlustust ja on paindlikud töökeskkonna suhtes, mis on tavaliselt tööandja asukohas, kuid tehnilise töö korral võib see olla ka töötaja enda kodu. Platvormi esindajad seda ei kinnitanud, kuid täpsustasid, et kasutajaettevõtted (tööandjad) vastutavad ohutute töötingimuste tagamise eest (tingimused

4). Platvorm tagab töötajale maksekindluse, kui töö on lõpetatud ja klient ei maksa. See tähendab, et kui tööandja ei ole esitanud kaebust, milles ta selgitab maksmata jätmise või makse vähendamise põhjust, tagab platvorm töötaja tasustamise. Platvorm hoiab klienti vastutavana ka töötaja palkamise eest, kui ta ametikoha postitab. See tagab, et töötajad kandideerivad tööle, mis on tegelikult saadaval.

Hinnang

GoWorkaBit ei võta juriidilist vastutust töötaja eest, vaid on pigem suhtlusplatvorm, mis pakub teenust töö otsimiseks (teenusepakkuja nimel) ja töötajatele (tööandja nimel) ning maksude maksmiseks (tööandja ja teenusepakkuja nimel).

Ühes intervjuus mainiti, et töötajale maksti sularahas, mis viitab sellele, et töö eest makse ei makstud. Platvorm tagab, et töötajale makstakse tööaja ja töömahu eest, välja arvatud juhul, kui töö on tegemata. Sellisel juhul lahendatakse töötaja ja tööandja vahelised läbirääkimised platvormi kaudu. Platvorm ei võta juriidilist vastutust läbirääkimiste lahendamise eest ning kui lihtne vahendus ei suuda probleemi lahendada, peavad töölepingu pooled (töötaja ja tööandja) pöörduma edasiste õiguslike meetmete poole Eesti Vabariigi kohtute kaudu.

Töötajad tavaliselt ei saa ega oota oma töö jaoks tööandjalt või platvormilt kindlustust ega sotsiaalkaitset ning platvorm seda ei taga. Sotsiaalteenuste kättesaadavus tähendab tööandjale tavaliselt suuremaid kulusid ja seega töötajale väiksemat töötasu; seetõttu kasutavad paljud platvormitööd väiksemate tööampsude jaoks, mis võimaldavad ajutist tööd ilma täiendavate (paljudel juhtudel mittevajalike, kuna paljud töötajad on mujal kindlustatud muu töö või öpingute kaudu) kuludeta. Küll aga täpsustab platvorm, et tööandja on kohustatud järgima Eesti töö- ja maksuseadusi ning tagama töötajale ohutu töökeskkonna. Töötajad ise nõustuvad teenuse ja asukoha eest pakutava tasuga. Selline platvorm nõuab suurt usaldust töötaja ja tööandja vastu ning tugineb Eesti majanduses edendatava individuaalse ettevõtluse kõrgele tasemele. Kuigi see struktuur võib olla Euroopa mõistes ainulaadne, tegutsevad paljud platvormid Eestis sarnaselt: usaldades rohkem üksikisikuid ja töötajaid, et nad järgiksid kahepoolsetest lepingutest tulenevaid kohustusi.

Viited

- Intervjuu platvormitöötajaga 1. Läbiviija Sabina Trankmann
- Intervjuu platvormitöötajaga 2. Läbiviija Sabina Trankmann
- Suhtlemine juhtkonnaga platvormi olemuse selgitamiseks. Heidi Erbsen
- GoWorkaBit Small Bits: <https://goworkabit.com/tooamps>
- Story: <https://goworkabit.com/creators-of-hr-startup>
- Tingimused: <https://goworkabit.com/temp-recruitment-terms#workbiter>

Juhtumiuuring 3: Tremer

Platvormi kirjeldus

Tremer on era-, piiratud vastutusega startup ettevõtte, Eesti seaduste kohaselt on see **alla 11-aastane tehnoloogiapõhine ettevõtte**, millel on skaleeritav ärimudel ja kiire globaalne kasvupotentsiaal. Eestis on 20 000 registreeritud töötajat ja 3 000 aktiivset töötajat, kuid puuduvad andmed nende töötajate spetsiifilise demograafilise koosseisu kohta.

NACE majandusharu: N (HALDUS- JA ABITEGEVUSED) 78.2.0 (ajutist tööjõudu vahendava asutuse tegevus)

Platvormi tüüp vastavalt Don't GIG Up, Never! liigitusele: 3.

Ettevõtte alustas Soomes tegevust 2015. aastal ja alustas Eestis tegevust 2019. aastal. 2023. aastal on plaanis avada esindused ka Lätis ja Leedus, nii et ettevõtte kasvab ja laiendab tegevust. Ettevõtte hõlbustab peamiselt traditsioonilist tööd, nagu **majutus ja jaemüük**, kuid on ka ajutist tööjõudu vahendav asutus (NACE kood: 78.2.0). Platvorm aitab klientidel leida töötajate tõhusa tasakaalu, et vältida töötajate üle- või alatöötamist erinevatel aastaaegadel ning haldab töötaja ja tööandja vahelise lepingu sõlmimise ja tehtud töö eest tööjõumaksude maksmise õiguslikke aspekte. Kuigi ettevõtte on 100% Soomele kuuluv (Tremer Oy) ettevõtte, on Tremer Estonia OÜ registreeritud Eestis tegutsevana Mihkel Tembela ja Peter Sazonovi esindusõigustega. Nõukogu ja tegevjuht koos juhtkonnaga on Soomes. Ettevõttel on neli juhtimismeeskonda. Mõlemas riigis on järgmised osakonnad: müük, klienditugi ja tootmine. Uued Läti ja Leedu meeskonnad on koos ühe juhtkonna all (koos Eestiga).

Peamine töömeeskond on tegevjuhtkond, kes nõustab teisi juhtimismeeskondi ja osakondi. Tegevjuhtkonda kuuluvad grupp, kuhu kuuluvad Soome tegevjuht (vastutab Soomes kõige eest), müügijuht, tootejuht ja Eesti tegevjuht (Mihkel Rembel, kes vastutab kõige eest Eestis). Nii Eesti kui Soome on iseseisvad ja otsuseid teevad kohalikud juhtkonnad; nad koostavad eelarve ja struktuuri ning kui on vaja midagi kohalikus juhtimises muuta, saavad nad seda teha. Ärimudel on B-B-C.

Soome ja Eesti õiguslik raamistik on erinev. Soomes on õiguslik raamistik lihtsam (allikas: intervjuud Eesti juhtkonnaga), sest platvormitöö on Soomes selgelt määratletud järgmiselt: 1) kolm osapoolt (platvorm, klient, töötaja), 2) elektroonilisse süsteemi sisselogimine, 3) platvormi kaudu vahendatud makse, 4) platvorm või klient kontrollib töö tulemuslikkust, 5) tööd teevad sõltumatud töövõtjad (Mattila), Eesti puhul ei ole see nii selgelt määratletud (vt juhtumiuuringut Goworkabiti kohta, mis ei pea end platvormitööga seotuks, kuigi see kriteerium on näitena sobitunud). Teisalt tunduvad Eesti seadusandluse hallid alad platvormitöö osas (näiteks kes vastutab töötaja eest ja kuidas juhitakse töötaja-ettevõtte suhteid) tekitavat platvormile väljakutseid töötasu

töstmiseks ja järjepidevaks (ja konkurentsivõimeliseks) tegutsemiseks mitmes riigis (allikas: Treameri tegevjuhtkond).

Töötingimused ja töötamise tingimused

Kliendi, platvormi ja töötaja vahel on kolmepoolne suhe. Töötaja registreeritakse platvormi töötajana töölepingus, mis jõustub siis, kui töötaja nõustub platvormi tingimustega ja võtab kliendilt töö vastu. **Platvormi kasutamine ei ole töötajale tasuline, kuid klient nõustub värbamistasu eraldi maksmata, kui ta on platvormi kaudu töötajaga töösuhtesse astunud** (tingimused).

Töötajad saavad platvormi kaudu registreeruda ainult eratöötajana. Kui nad soovivad oma ettevõtte ülesande täitmiseks registreerida, tuleb seda teha käsitsi.

Platvormil olevad töötajad värvatakse **töölepingu alusel, mille platvorm sõlmib kliendi ja töötaja vahel.** Eesti töölepingutega tagatud maksud ja sotsiaalkindlustuse tasud platvorm töötaja eest (platvormi töötajana) ja tehtud töö eest vastavalt Maksuametile. **Klient ei sõlmi platvormiga lepingut, vaid peab nõustuma tingimustega,** mille kohaselt ta vastutab töötaja eest ning järgib Eesti töö- ja maksuseadusi. See tähendab, et töötaja on platvormi poolt esindatud Eesti riigi töötajana ning üksiktöötajana sõlmib kliendiga töölepingu. Töölepingud sõlmitakse kohapeal, järgides selle riigi tööõigust, kus tööd tehakse. Seega astub töötaja antud juhul Treameriga õigussuhtesse, mille suhtes kohaldatakse Eesti siseriiklikke õigusnorme.

See struktuur tähendab, et töötajal on otsene suhe ja ta on rakenduses registreeritud töötajana, kuid tingimustes ja lepingus võtab klient töötaja eest vastutuse. Klient vastutab töötajate õiguste kaitse eest ning ajutist tööjõudu vahendava asutusena vastutab platvorm selle eest, et töölepingut järgitaks ning jälgitaks ja pakutaks kliendituge lahenduste üle läbirääkimiste pidamiseks. Platvormi suhe töötajaga on vahendaja ja lepinguline (töötaja ja kliendi vahelise lepingu tagamine) ning kliendi ülesanne on töö ja sellega kaasneva kaitse pakkumine. Klient **pakub hinda, mida ta platvormi kaudu töö eest maksab, ja tasub platvormile** tehtud töö eest ette internetipangas, makstes töö eest töötaja leidmisel (vastavalt töö tingimustele ja kokkuleppele ning koos platvormile värbamistasuga).

Suurandmete analüüs, mis põhineb lihtsustatud sisend- ja sorteerimisfunktsioonide kategooriatel, filtreerib ja sobitab töötajaid klientidega, lähtudes nende deklaratsioonidest tööaja, töö liigi, asukoha jne kohta. Ettevõtte ja töötajad liigitatakse nii, et nad leiaksid mõlemale parima vaste, ning see hõlmab sageli hooajatööd ja võimalusi vältida üle- või alatöötanud töötajaid.

Töötajad saavad filtrite põhjal tööd otsida ja huvi korral tööle kandideerida. Seejärel teatab Treamer ettevõttele, et töötaja kandideeris, ja ettevõtte võib selle vastu võtta või tagasi lükata. Kui ettevõtte on töötaja vastu võtnud, saavad nad platvormi kaudu suhelda (Treamer pääseb vestlusele juurde). Pärast ettevõtetelt täpsema info saamist saab töötaja nõustuda tööpakkumisega, mis sõlmib ettevõttega õiguslikult siduva töölepingu tööülesande täitmiseks vastavalt töös kokkulepitud tööle ja ajale. See leping on sõlmitud töötaja (keda

esindab Treamer) ja ettevõtte vahel (lisateavet leiata järgmisest jaotisest).

Töötajale makstakse palka pärast kokkulepitud ülesannete täitmist ja pärast seda, kui ta on esitanud platvormil tööaja ja üksikasjad oma tööülesande täitmise kinnitamiseks. Klient on kohustatud kinnitama ülesande täitmist 7 päeva jooksul, et töötajale saaks tasu maksta nädala jooksul pärast kinnituse esitamist. Kliendil on õigus öelda, et tööd ei tehtud korrektselt ja korrigeerida hinda. Sellisel juhul otsustab kontohaldur, kas korrigeerimine on õigustatud, sõltuvalt kliendist ja selgitusest. Mõnel juhul, kui klient ütleb, et ta maksab 50% kokkulepitud hüvitisest, võib juhtkond otsustada kliendile hüvitist maksta. Kuna raha maksab ettemaksuna tööandja, on platvormil võimalus otsustada, kuidas töötajale hüvitist maksta, tuginedes mõlema poole argumentidele mittetäielike või osaliselt täidetud ülesannete kohta.

Konkurentsikeeluklausleid ei ole, kuid kasutajad vastutavad selle eest, et neil on kõik vajalikud autoriõigused ja muud intellektuaalomandi õigused nimetatud esitatud sisule (platvormil) ning teenus on Soome seaduste kohaselt autoriõigusega kaitstud. Kasutaja ei tohi ilma teenusepakkuja või teiste õiguste omajate selgesõnalise kirjaliku loata nimetatud materjali levitada, reprodutseerida, avaldada, levitada ega muul viisil äriiselt kasutada, välja arvatud juhul, kui see on kohaldatava seadusega lubatud.

Hinnang

Platvorm koostab ja tagab ettevõtete (klientide) ja töötajate vahelise lepingu, hõlbustades läbirääkimisi ja makstes tehtud töö eest makse. Tingimused järgivad Eestis traditsioonilise töö suhtes kehtivaid siseriiklikke õigusakte, kuid selle asemel, et võtta isiklik vastutus töötajate eest, nimetatakse tööd pakkuv klient vastutavaks töötajate õiguste kaitsmise eest. **Platvorm on vahendajaks, et tagada lepingute täitmine vastavalt Eesti siseriiklikule ja maksuõigusele; Eestis tähendavad platvormitööd reguleerivate õigusaktide hallid alad aga seda, et töötajate erivajaduste rahuldamiseks on vähe erireegleid või kohustusi.** Kuigi Eestis seadusandluses on olemas ettevõtluskonto, mis võiks toetada platvormitööd, saab sellel platvormil (ja paljudel Eestis) registreerida vaid eraisikuid, kes on seejärel platvormil töötajatena registreeritud.

Platvorm tagab töötaja ja kliendi vahelise kokkuleppe nii, et tööülesanne on täidetud ning võtab riski lahendada tegemata tööga seotud vaidlusi. Platvormil on Eestis klienditoe osakond, mis aitab töötajaid juhtumipõhiselt. Mõnel juhul võib platvorm töötajale tasu hüvitada, kui klient keeldub maksmisest, kuid see sõltub kontohaldurist ja iga üksikjuhtumi argumentidest. Kuna tegemist on väikese ettevõttega ja Eestis veelgi väiksema ettevõttega, puudub hetkel ühtne protokoll vaidluste lahendamiseks. Juhul, kui platvormi poolt vahendatud läbirääkimised ei anna tulemusi, lahendatakse vaidlus Eesti Vabariigi Harju Maakohtus kliendi ja platvormi või platvormi ja töötaja vahel. Kasutada võib ka kohtuväliseid kokkuleppeid (sealhulgas Euroopa veebipõhist vaidluste lahendamise platvormi).

Kogukonna areng tundub Eestis üsna piiratud, kuna ettevõtte on nii uus, kuid kogu Treameri võrgustiku jaoks on olemas veebipõhised sotsiaalmeedia platvormid (Facebook, Instagram, LinkedIn, Twitter) (seni Eestis ja Soomes). Tööta-

jate vajaduste toetamiseks on vestlusaken. Rakendus aitab ka töötajatel jälgida oma sissetulekuid ja saada paremat palka sõltuvalt klientide tagasisidest. Kuigi töötajate veebiportaali andmetel palkas 450 ettevõtet 22 000 vahetuse jaoks keskmiselt 55 minutiga 1800 töötajat, jättis kontakt töötajatega selles portaalis mulje, et portaal ei ole töö leidmisel usaldusväärne ja klienditoe meeskond ei suuda pakkuda lahendusi, mis aitaksid töötajatel tööd leida.

References

- Intervjuu juhtkonnaga. Läbiviija Heidi Erbsen.
- Intervjuu töötajaga 1. Läbiviija Heidi Erbsen.
- Suhtlemine töötajaga 2. Läbiviija Heidi Erbsen.
- Suhtlemine töötajaga 3. Läbiviija Heidi Erbsen.
- Tingimused: <https://www.treamer.com/en/finland/terms>
- Mattila, Maija. Work and Workers' Rights in the Platform Economy- From Problems to Solutions. <https://sorsafoundation.fi/wp-content/uploads/Work-in-the-Platform-Economy-Summary.pdf>

Juhtumiuuring 4: Wisestly

Platvormi kirjeldus

Wisestly on täielikult Eesti omanduses olev osaühing, mille ühisomandis on 30% Kristjan Kippar, 30% Jarmo Pohla, 30% Margo Koppelmann ja 10% Kuno Kompus. Platvorm pakub tõhusat teabevahetust ja suhtluse jälgimist klientide ja potentsiaalsete töötajate vahel, kes tavaliselt pakuvad **internetipõhiseid teenuseid**.

NACE majandusharu: J (TEAVE JA TEABEVAHETUS) 63.1.2 (Veebiportaalid)

Platvormi tüüp vastavalt *Don't GIG Up, Never!* liigitusele: 3.

Ettevõtte asutati 2018. aastal ja on üsna väike, kokku vaid paar 1,500 kasutajast ja 2022. aastal oli käive 299 eurot. See on suuremate rahvusvaheliste ettevõtete (nagu Upwork ja Fiverr) kohalik eestikeelne vaste, mis pakub kõrvalkontserdi võimalusi peamiselt veebipõhiseks platvormitööks.

Platvorm paigutab pakutavad **tööliigid** kaheksasse kategooriasse: äriteenused ja koolitused, disain ja graafika, foto, video ja animatsioon, muusika ja heli, platvormid ja moodulid, programmeerimine ja IT, sisu kirjutamine ja tõlkimine ning turundus. Tavaliselt postitavad kliendid töö ja valivad seejärel platvormi vabakutseliste pakkumiste hulgast endale meelepärase pakkumise. Töötaja pakub välja töö tegemiseks kuluva summa ja aja. Töötajad saavad postitada ka oma kirjeldused, näited oma tööst ja maksemäära, et võimalikud kliendid saaksid nendega sarnases pakkumisvormingus ühendust võtta.

Töötingimused ja töötamise tingimused

Ettevõtte nõustub platvormi tingimuste ja teenustega ning sõlmib töötajaga töölepingu. Platvorm on ettevõtte ja töötaja vaheliste suhete vahendaja, kuid ei vabasta juriidilisest vastutusest ega töölepingust töötajaga. **Klient on tööandja** ja see, kes maksab töötajale ja hindab tööd. **Platvorm ei võta töötajat tööle**, vaid nõuab, et töötaja oleks ise "teenusepakkuja", kes soovib leida ettevõtte, kes sõlmiks temaga lepingu või osutaks teenuseid oma ettevõtte või isiku kaudu, kellega kliendiettevõtte lepingu sõlmib. **Seetõttu on platvormi poolt vahendatud 2 tüüpi suhteid: 1) individuaalsed vabakutselised, kellega ettevõtte (klient) sõlmib lühiajalise töölepingu; 2) oma ettevõttes töötavad üksikettevõtjad, kes osutavad teenust otsivale kliendile teenust.**

Platvormi roll klientide ja teenusepakkujate vahelistes suhetes on "teabevahetus" ja "järelevalvetegevus", et tagada tingimuste järgimine (vt punkt 3 Tingimused). Platvorm ise pakub töötajatele ruumi konkreetsete veebipõhiste tööde leidmiseks kas platvormi kaudu või sageli isegi Facebooki lehe kaudu. Ametlikud ettevõtted (kas kliendiettevõtted, kes sõlmivad lepingu vabakutseliselega, või teenust osutavad ettevõtted) vastutavad oma turvalisuse ja intellek-

tuaalomandi ning töötaja ja tööandja suhete eest. Juhul, kui teenusepakkuja on teenust osutav iseseisev ettevõtja (kes töötab Eesti ettevõtte all, mida tavaliselt omab ja haldab üksikisik ise), sõlmib teenusepakkuja platvormiga lepingu teenuse osutamiseks. Üksikute vabakutselistel ei ole platvormiga otsest lepingut. Nad on kas lepingu sõlminud kliendiettevõttega või platvormil teenuseid osutava registreeritud ettevõtte töötajatena.

Platvorm ei võta kasutajate eest mingit vastutust ja väidab, et see on "lihtsalt platvorm/koht, mis viib kasutajad kokku" (vt jaotis 5 Tingimused). Platvorm ei sõlmi kasutajatega lepinguid, kuid võimaldab kasutajatel suhelda, et nad saaksid töö kohta ise kokkuleppeid sõlmida. **Platvormi kasutamine on kõigile kasutajatele tasuta ja töö tellijalt võetakse teenustasu 5%.** Osa sellest tasust sisaldab projekti käsitlust, makset ja arveldamist. 5% võetakse töötajalt ka teenustasuna projekti lõpetamisel.

Töötajad otsustavad, kui palju projekti eest küsida, lähtudes oma isiklikust arvutusest. Kui klient on nõus, vahendab platvorm makseid ainult arvete kaudu ja maksete töötlemist platvormi kaudu. Esiteks maksab teenusepakkuja platvormile, kui ta võtab vastu töötaja pakkumise või sõlmib töötajaga lepingu. Platvormile maksmine on kinnitus, et projekt on aktiivne. Seejärel makstakse töötajatele platvormil olevale teenuskontole, kui töö on lõpetatud ja nii töötelliija kui ka töötaja kinnitavad, et projekt on lõpule viidud. Platvorm ei võta vastutust kasutajate rikkumiste eest (sh maksmata jätmise või õigusabikulude ja -kulude eest, mis tulenevad platvormi abil tehtud ülesannetest). Platvorm ei sekku kasutajate omavahelisse suhtluse, välja arvatud juhul, kui klient või teenusepakkuja on platvormiga otse ühendust võtnud. **Platvormil puudub kontroll tegelike töötingimuste üle** ning vastutus töötaja tervise ja ohutuse tagamise eest lasub töötajal endal või töötajaga lepingu sõlminud ettevõttel. **Seda lepingut ei jõustata platvormi kaudu.**

Kui klient on teenusepakkuja pakkumise vastu võtnud, tasudes platvormile teenuse maksumuse, loetakse ülesanne aktiivseks. Seejärel saab ülesande tühistada järgmisel juhul: 1) teenusepakkuja/töö tellija ei vasta ülesandega seotud küsimustele 48 tunni jooksul 2) teenusepakkuja ei ole kinni pidanud kokkulepitud tähtaegadest või töö tellija ei ole lisanud projektiga seotud ülesandeid 3) teenusepakkuja näib olevat tööst täielikult loobunud või töö tellija püüab takistada projekti valmimist (jaotis 4 Tingimused ja leping). Projekti tühistamiseks peab kasutaja vajutama probleemide nuppu ja valima tühistamiseks sobiva tingimuse, misjärel jääb tellimus kolmeks päevaks ootele ja mittetühistaja saab pakkuda lahenduse. Kui lahendust ei pakuta, siis ülesanne tühistatakse ja raha tagastatakse töökäsu kasutaja kontole.

Platvormi poolt ei ole kehtestatud mittevastavuse reegleid ega intellektuaalomandi õigusi ning platvorm ei vastuta kliendi ja teenusepakkuja vaheliste konkurentsikeelu või intellektuaalomandi reeglite jõustamise eest.

Hinnang

Ei ole iseenesestmõistetav, et töötajad on sotsiaalkindlustusega kaetud (eriti vabakutseliste puhul) ning samuti ei eelda töötaja, et ta saaks seda katet platvormilt või kliendilt ülesande täitmiseks (vastavalt töötajatega tehtud intervjuudele). Makseid saab teha arve või pangaülekandega nii juriidilistele kui ka erakontodele, seega ei ole selge, kuidas töö on registreeritud, ja see töö registreerimine sõltub kliendist või teenusepakkujast. Platvormi tingimustes ei ole punkti, mis paneks kasutajad vastutama töö registreerimise eest.

Platvormi haldusmeeskond aitab jälgida ja suhelda kasutajate vahel, et tagada oodatud tulemuste saavutamine läbirääkimiste kaudu (Side gig Options). Lisaks sellele võtab platvorm vastutuse ainult tööarvete väljastamise ja kommunikatsiooni haldamise eest töö otsimise või töötajate leidmise algstaadiumis. **Platvorm ei sõlmi töölepingut ühegi töötajaga, vaid eeldab pigem, et töötaja kas a) omab oma ettevõtlust** (on füüsilisest isikust ettevõtja ja on registreeritud Eestis) **või b) sõlmib tööandjaga lepingu tehtava töö osas.** Töötajad ja tööandjad vastutavad oma tööst teatamise ja maksude maksmise eest vastavalt Eesti seadusandlusele, kuid platvormi tingimused ei võta vastutust ega täpsusta neid tingimusi konkreetselt.

Kuna peaaegu kõik tööd tehakse distantsilt arvuti kaudu, vastutab teenusepakkuja (olgu ta vabakutseline või sõltumatu ettevõtja) oma töökeskkonna loomise eest. Asukohaspetsiifilise töö korral on töövõttu telliv ettevõtte (olgu selleks siis üksikettevõtja või tööandja) Eesti tööõiguse järgi vastutav osapool.

Ainus platvormi kaudu pakutav vaidluste lahendamise mehhanism on platvormi nupu "probleem" kaudu, kus kasutaja saab projekti tühistada, kui teine pool ei vasta kolme päeva jooksul. Vastasel juhul saab seda funktsiooni kasutada platvormi jälgitava lahenduse üle läbirääkimiste pidamiseks. Kui platvormi osapooled ise platvormi kaudu lahenduseni ei jõua, siis on klientidel võimalik pöörduda õigusliku lahenduse leidmiseks tarbijavaidluste komisjoni või Harju Maakohtu poole. Platvorm ei tegutse selles osapoolena, kuna platvormi kasutajad lepivad tingimustes kokku, et neil on seaduslik võimalus sõlmida leping teiste platvormi kasutajatega, mitte platvormi endaga.²

Viited

- Suhtlemine juhtkonnaga Heidi Erbseniga.
- Intervjuu platvormitöötajaga 1. Läbiviija Heidi Erbsen.
- Intervjuu platvormitöötajaga 2. Läbiviija Heidi Erbsen.
- Lisatöö võimalused Eestis. <https://cachet.me/en/blog/side-gig-options-in-estonia-part-1/>
- Tingimused: <https://wisestly.ee/kasutustingimused>

² Vaata <http://ec.europa.eu/odr>

DON'T GIG UP
NEVER!